

A Study on the Quality of Life of State Welfare Cardholders in Doi Tao District, Chiang Mai Province

Waragorn Ampai¹, Ke Nunthasen², Waraporn Nunthasen³ and Nirote Sinnarong⁴

^{1,2,3,4}Faculty of Economics, Maejo University, Chiang Mai, Thailand

E-mail: Pearlpo.04@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-5201-6657>

E-mail: ke_n@mju.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-0801-1201>

E-mail: waraporn_n@mju.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-1302-6211>

E-mail: nirote@mju.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5931-2696>

Received 16/05/2025

Revised 09/06/2025

Accepted 15/07/2025

Abstract

Background and Aims: The government has implemented the State Welfare Card Program to alleviate the cost-of-living burden and promote access to basic services. The program aims to assist low-income individuals in gaining better access to essential goods and services. This study has two primary objectives: To investigate the level of quality of life among state welfare cardholders in Doi Tao District, Chiang Mai Province. And 2) To examine the factors affecting their quality of life.

Methodology: The population for this study consisted of 10,140 state welfare cardholders in Doi Tao District, Chiang Mai Province. The sample size of 398 respondents was determined using Taro Yamane's formula, and participants were selected through Accidental Sampling. The research instrument was a questionnaire with a 5-point Likert scale. The index of item-objective congruence ranged from 0.67 to 1.00, and the reliability coefficient of the questionnaire was 0.82. Statistical methods used for data analysis include descriptive statistics: frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation; and inferential statistics: multiple regression analysis.

Results: The study found 1) that most State Welfare Cardholders in Doi Tao District, Chiang Mai Province, were female (57.8%), aged between 51 and 60 years (28.5%), married (67.5%), had completed primary education (48.2%), and worked in agriculture (42.8%). In terms of quality of life, cardholders generally reported a moderate level, with mean scores across four dimensions: income ($\bar{X} = 2.98$), work life ($\bar{X} = 2.60$), family and community life ($\bar{X} = 4.27$), and social participation ($\bar{X} = 3.34$). 2) Analysis of factors influencing quality of life revealed distinct patterns across its various dimensions. Regarding income-related quality of life, age and lower secondary education were significantly positively associated, while unemployment status and total household income had a significant negative influence. For the participation aspect, lower secondary education positively influenced family participation, whereas higher household income diminished community participation. In terms of work-life quality, individuals with higher

education and higher household income reported reduced job satisfaction. And for family and community quality of life, primary education, secondary education, crop farming occupation, total household income, and employment proportion all demonstrated a significant positive influence, indicating that increased income and job security among household members directly contribute to an improved quality of life in this dimension.

Conclusion: The quality of life of State Welfare Card holders in Doi Tao District, Chiang Mai Province, after receiving the welfare card in the form of monthly allowances for consumer goods, was perceived as insufficient when compared to the current cost of living. As a result, it has not significantly contributed to long-term improvements in their quality of life.

Keywords: Quality of Life; State Welfare Card; Factors Affecting Quality of Life

การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

วราร อ่ำไพ¹, เก นันทะเสน², วรารณ นันทะเสน³ และนิโรจน์ สินณรงค์⁴

^{1,2,3,4}คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: รัฐบาลได้ดำเนินโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อบรรเทาภาระค่าครองชีพ และส่งเสริมการเข้าถึงบริการพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงสินค้าอุปโภคบริโภคและบริการพื้นฐานได้มากขึ้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีการวิจัย: ประชากร คือ ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 10,140 ราย และกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 398 คน โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ใช้วิธีสุ่มการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามระหว่าง 0.67 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ

ผลการวิจัย: ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.8) อายุระหว่าง 51 - 60 ปี (ร้อยละ 28.5) มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 67.5) และสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 48.2) และประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 42.8) ในด้านคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรฯ มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยพิจารณาจากรายได้ (\bar{X} = 2.98) ชีวิตการงาน (\bar{X} = 2.60) ชีวิตครอบครัวและชุมชน (\bar{X} = 4.27) และการมีส่วนร่วมในสังคม (\bar{X} = 3.34) 2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต พบว่า ด้านรายได้ อายุและการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ การว่างงานและรายได้รวมของครัวเรือนมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ ด้านการมีส่วนร่วม การศึกษาระดับมัธยมต้นยังส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมในครอบครัว ในขณะที่รายได้ครัวเรือนที่สูงกลับลดทอนการมีส่วนร่วมในชุมชน ในด้านชีวิตการงาน ผู้ที่มีการศึกษาสูงและรายได้ครัวเรือนสูงกลับมีความพึงพอใจในการทำงานลดลง และด้านครอบครัวและชุมชน พบว่าการศึกษาระดับประถม การศึกษาระดับมัธยม อาชีพเกษตรกรปลูกพืช รายได้รวมของครัวเรือน และสัดส่วนการมีงานทำ มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและความมั่นคงในการทำงานของสมาชิกในครัวเรือนส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตที่ดี

สรุปผล: คุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐความในรูปแบบวงเงินสำหรับซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ถูกมองว่ายังไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับค่าครองชีพ ณ ปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตระยะยาวได้

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ; ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำ เป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทย โดยความเหลื่อมล้ำเป็นปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่มีหลายมิติ นับตั้งแต่ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ความเหลื่อมล้ำด้านสินทรัพย์ ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส ด้านความยุติธรรม ด้านการเมือง เหตุผลของความเหลื่อมล้ำเกิดจากการจัดสรรทรัพยากรรัฐอย่างไม่ทั่วถึงเป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่น ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างภาคระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท

สำหรับการวัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในไทยเป็นการวัดโดย Gini ภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ระบุให้ ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดเป้าหมาย “ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน และแก้ไขปัญหาค่าความยากจน” ตามรายงาน การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2560 พบว่าค่า Gini ด้านรายได้อยู่ที่ 0.453 และด้านรายจ่ายอยู่ที่ 0.364 แม้ว่าแนวโน้มในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจะแสดงถึงการปรับตัวที่ดีขึ้น แต่ภาพรวมยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564ก) อย่างไรก็ตาม การพิจารณาความเหลื่อมล้ำไม่ควรจำกัดอยู่เพียงแค่นี้จึงนี้ เนื่องจากความเหลื่อมล้ำมีหลายมิติที่ซับซ้อน การศึกษาของ Piketty (2014) ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทั้งรายได้และทรัพย์สิน โดยใช้ข้อมูลจากบัญชีประชาชาติ ซึ่งให้ภาพที่ลึกซึ้งและแม่นยำยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับรายงานของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2022 (Chancel et al., 2002) จะเห็นได้ว่าทิศทางความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยมีความซับซ้อนกว่าที่ปรากฏในตัวเลขดัชนี การที่รายได้และการดำเนินชีวิตของประชาชนมีช่องว่างมากขึ้น สะท้อนถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงและการกระจุกตัวของรายได้และทรัพย์สิน (เกษียร เตชะพีระ, 2565)

ในปี 2560 ที่ผ่านมา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย (Targeting Programs) ผ่านเครื่องมือของรัฐบาลที่เรียกว่า “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” หรือ “บัตรคนจน” โดยให้ครอบคลุมผู้มีรายได้น้อยที่อยู่ใน ภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรทางการช่วยเหลือประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั้น ดำเนินการ โดยรัฐบาลจะโอนเงินเข้าสู่บัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้มีสิทธิทุกเดือนเพื่อนำไปชำระค่าสินค้าและบริการผ่านเครื่องรับชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานหรือร้านค้าที่ร่วมโครงการ สำหรับการช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยใส่เงินในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อนำไปใช้ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจำนวน 200 - 300 บาทต่อเดือน ได้เงินส่วนลดค่าซื้อก๊าซหุงต้มคนละ 45 บาท ต่อ 3 เดือนครั้ง ส่วนลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยได้รับวงเงินค่าโดยสารรถเมล์/รถไฟฟ้า วงเงินค่าโดยสารรถบริษัท ขนส่ง จำกัด (บขส.) วงเงินค่าโดยสารรถไฟ วงเงินละ 500 บาทต่อเดือน ระยะที่ 2 เป็นมาตรการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีบัตรฯ และระยะที่ 3 เป็นมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นสำคัญบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะความเชื่อมโยงระหว่างบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับพื้นที่ชนบท เป็นพื้นที่สะท้อนถึงความหลากหลาย ทั้งทุนทางสังคมวัฒนธรรม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และความร่วมมือในชุมชน

กรณีศึกษาที่ผู้เขียนให้ความสนใจคือ อำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน และทำไร่ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 39,900 บาทต่อปี จากฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง (2560) ณ ปี 2560 พบว่า มีผู้ได้รับสิทธิบัตรสวัสดิการแห่งรัฐใน จังหวัด เชียงใหม่ จำนวน 435,213 ราย โดยจำนวนนี้อำเภอตอยเต่ามีผู้ได้รับสิทธิบัตร จำนวน 10,140 ราย แบ่งเป็นผู้ ได้รับวงเงินเดือนละ 300 บาท จำนวน 7,764 ราย และผู้ได้รับวงเงินเดือนละ 200 บาท จำนวน 2,376 ราย เป็น อันดับที่ 19 ของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไปที่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 22,205 ราย พบว่าอำเภอตอยเต่ามีสัดส่วนผู้ได้รับสิทธิบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับขนาดประชากร เนื่องจากความคาดหวังว่าบัตรสวัสดิการจะมีส่วนช่วยในการเพิ่มรายได้และลดภาระค่าครองชีพ

ในบริบททางเศรษฐกิจเช่นนี้ การเกิดขึ้นของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐถูกวางเป้าหมายไว้ว่าจะเป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่เข้ามาช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้ ผ่านการอุดหนุนเงินไปเป็นกำลังซื้อให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยเฉพาะใน ชนบทนั้น วงเงินที่กรมบัญชีกลางโอนให้แก่ผู้มีรายได้น้อย เดือนละ 200 หรือ 300 บาท ตามเกณฑ์รายได้ของแต่ละ บุคคล บัตรสวัสดิการจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ไม่เพียงแต่ช่วยบรรเทา ค่าครองชีพ แต่ ยังเอื้อต่อการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ยา วัคซีน และของใช้จำเป็น อันเป็นรากฐาน สำคัญของการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอำเภอตอยเต่าเป็นพื้นที่ชนบท การเข้าถึงสวัสดิการผ่านบัตรดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงหลายมิติ ทั้งด้านพฤติกรรมค่าใช้จ่าย การวางแผนการเงินในครัวเรือน และ ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีวิต การกระจายประโยชน์ของนโยบายจึงมิได้หยุดอยู่เพียงแค่ตัวเงิน แต่ยังแทรกซึม ไปสู่ความหวังและความเท่าเทียม

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัด เชียงใหม่ เพื่อประเมินผลกระทบของนโยบายดังกล่าวต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว และศึกษาปัจจัยที่ มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้รับบัตรฯ ในมิติต่างๆ อาทิ รายได้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การดำเนินชีวิตด้าน การงาน ตลอดจนชีวิตครอบครัวและชุมชน ผลการศึกษาที่ได้จะนำเสนอเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการดำเนินงานและส่งเสริมการเติบโตอย่างทั่วถึง (Inclusive Growth) ของประชาชนในชนบทผ่าน การจัดสวัสดิการที่ยั่งยืนและเป็นธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำเป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยมุ่งหมายให้ความสำคัญมาตลอด โดยที่แนวคิดของความเหลื่อมล้ำทาง รายได้ได้รับอิทธิพลมาจากงานของ Kuznets (1955) หรือ “สมมติฐานของคุซเน็ตส์” ที่นำเสนอว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและ ความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้มีลักษณะเป็นรูปตัวยูคว่ำ (inverted U-shaped) ติความได้ว่า ในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตจากระดับรายได้ต่ำไปสู่ปานกลาง ความเหลื่อมล้ำจะเพิ่มขึ้น แต่เมื่อเศรษฐกิจพัฒนาไปสู่ระดับรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำจะลดลง จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ปี 2560 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า การกระจายรายได้ในประเทศไทยยังคงมีความเหลื่อมล้ำสูง โดยในปี 2560 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) อยู่ที่ 0.453 เพิ่มขึ้นจาก 0.445 ในปี 2558 สะท้อนให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำยังคงเป็นปัญหาสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบรายได้ของกลุ่มประชากรที่ยากจนที่สุดและร่ำรวยที่สุดในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา (2545-2560) พบว่า รายได้ของกลุ่มยากจนที่สุดเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 8.8% ต่อปี ขณะที่กลุ่มร่ำรวยที่สุดเพิ่มขึ้น 5.5% ต่อปี อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของรายได้ยังคงสูงมาก โดยในปี 2545 กลุ่มยากจนที่สุดมีรายได้เฉลี่ย 635 บาท/คน/เดือน ขณะที่กลุ่มร่ำรวยที่สุดมีรายได้ 15,564 บาท/คน/เดือน สะท้อนถึงช่องว่างทางเศรษฐกิจที่ยังคงมีอยู่ การลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้จึงต้องมุ่งเน้นการเพิ่มรายได้ของกลุ่มที่ยากจนที่สุดให้เติบโตในอัตราที่สูงขึ้น เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561: 15-19)

2. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

การศึกษานโยบายสาธารณะ (Public policy) เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานของรัฐบาล ในทางทฤษฎีนั้นรัฐบาลมีอิสระในการกำหนดนโยบายสาธารณะได้อย่างเต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลต้องกำหนดนโยบายสาธารณะโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของนโยบายเพราะสิ่งนี้มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายสาธารณะ รวมทั้งสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดหรือเงื่อนไขของการกำหนดนโยบายสาธารณะ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านภูมิศาสตร์ และด้านประวัติศาสตร์ เป็นต้น (มยุรี อนุมานราชชน, 2556: 19 - 20)

3. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

โครงการประชารัฐสวัสดิการ เป็นนวัตกรรมในการช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยให้พ้นจากปัญหาความยากจน ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีด้วยการให้มีการขึ้นทะเบียนกับกระทรวงการคลัง ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (National e-Payment Master Plan) มีจุดมุ่งหมายสนับสนุนนโยบาย Digital Economy โครงการ e-Paymentภาครัฐ มีโครงการย่อย ๆ ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

1) โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2559 โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐปี 2559 ได้เริ่มต้นจากการลงทะเบียนครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้เปิดโอกาสแก่ผู้มีรายได้น้อยที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดในการลงทะเบียน เพื่อรับสวัสดิการจากรัฐ ต่อมาในวันที่ 27 กันยายน 2559 และ 22 พฤศจิกายน 2559 ผลการดำเนินโครงการ โครงการลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐปี 2559 มีผู้ลงทะเบียนทั้งสิ้น 8,375,383 ราย โดยมีผู้ได้รับเงินโอนจำนวน 7,525,363 ราย คิดเป็นร้อยละ 97.5 ของผู้มีสิทธิ์ทั้งหมด คิดเป็นงบประมาณรวม 17,469 ล้านบาท

2) โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2560 ผลการดำเนินโครงการพบว่า เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินการ มีประชาชนลงทะเบียนทั้งสิ้น 14,180,336 คน แบ่งเป็นการลงทะเบียนผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จำนวน 7,723,748 คน ธนาคารออมสิน 3,719,717 คน ธนาคารกรุงไทย

2,392,017 คน สำนักงานคลังจังหวัด 180,194 คน และสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร 164,660 คน โดยข้อมูลทั้งหมดถูกส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3) โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2565 จำนวนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี โดยในปีงบประมาณ 2565 มีผู้ได้รับสิทธิ 13.2 ล้านคน รัฐบาลเริ่มดำเนินโครงการลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐตั้งแต่ปี 2559 ถือเป็นก้าวสำคัญในการปฏิรูปการดำเนินนโยบายสวัสดิการของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุดัตนของผู้มีรายได้น้อยอย่างแท้จริงผ่านการบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้สามารถจัดสรรสวัสดิการที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีความจำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักการ "Truly Deserving" หรือการจัดสวัสดิการแบบกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

นิยามของ “คุณภาพชีวิต” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี 2545 (16) ได้ให้ความหมาย คุณภาพชีวิตว่าประกอบด้วย คำ 2 คำ คือ “คุณภาพ” หมายถึง ลักษณะที่ดีเด่นของบุคคลหรือสิ่งของและ “ชีวิต” หมายถึง การดำรงอยู่ การเป็นอยู่ของสิ่งที่มีลมหายใจหรือมีจิตใจรู้สึกได้ ดังนั้น “คุณภาพชีวิต” จึงสามารถตีความได้ว่าเป็นระดับความดีงามหรือความเหมาะสมของการดำรงชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มประชากร ทั้งในมิติทางกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาที่ใช้ใน ดัชนีความก้าวหน้าของชน (Human Achievement Index: HAI) เป็นเครื่องมือในการประเมินคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่ พัฒนาโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยใช้แนวคิดอิงกับ วงจรชีวิตของมนุษย์ (Human Lifecycle) ประกอบด้วย 8 ดัชนีย่อย ได้แก่ 1) สุขภาพ 2) การศึกษา 3) ชีวิตการทำงาน 4) รายได้ 5) ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม 6) ชีวิตครอบครัวและชุมชน 7) การคมนาคมและการสื่อสาร และ 8) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564: 2 - 4) จึงถือเป็นมาตรวัดเชิงระบบที่สะท้อน “ลักษณะดีเด่นของการดำรงชีวิต” ตามความหมายของ “คุณภาพชีวิต” ในเชิงปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการวัดระดับความอยู่ดีมีสุข (well-being) ผ่านดัชนีที่สามารถประเมินและเปรียบเทียบได้ในเชิงพื้นที่ และเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะเมื่อพิจารณานโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่มีวัตถุประสงค์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับฐานราก จึงเสนอว่าเลือกพิจารณาเฉพาะ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านชีวิตการทำงาน และด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน

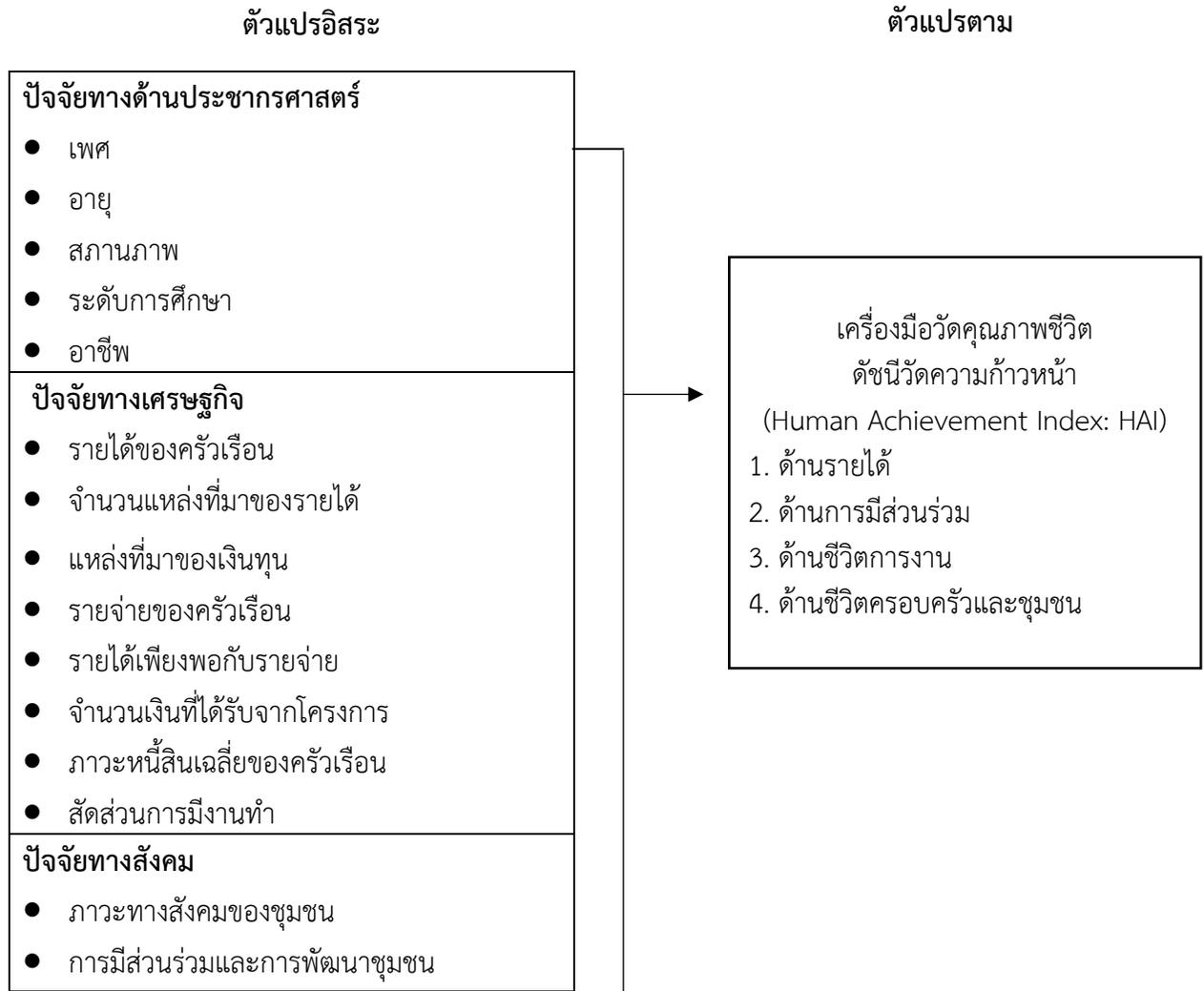
1) ด้านรายได้ คือ ความสามารถของบุคคลหรือครัวเรือนในการเข้าถึงรายได้เพียงพอเพื่อดำรงชีวิต การมีรายได้ที่มั่นคงและเพียงพอสะท้อนถึงความสามารถในการบริโภคสินค้าและบริการขั้นพื้นฐาน

2) ด้านการมีส่วนร่วม คือ ความสามารถในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การตัดสินใจในชุมชน หรือกระบวนการพัฒนาต่าง ๆ โดยสมัครใจ และการมีบทบาทในสังคม

3) ด้านชีวิตการทำงาน คือ การมีงานทำที่มั่นคง รายได้จากการทำงาน

4) ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หากครอบครัวและชุมชนมีความมั่นคง ย่อมช่วยเกื้อหนุนการดำรงชีวิตในมิติอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1) **ขอบเขตด้านประชากร** คือ ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 10,140 ราย และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากการใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) พบว่า ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 398 ราย โดยวิธีสุ่มการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2) **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการทำสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมา รวมถึงเป็นข้อมูลของผู้ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอดอยเต่าจังหวัดเชียงใหม่ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมโดย

ทำการศึกษาค้นคว้าจากบทความทางวิชาการ งานวิจัยและงานเขียนอื่นๆ อันมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจากทั้งหนังสือวารสาร และฐานข้อมูลงานวิจัย (Online Database)

3) ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออก ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ และปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน จำนวนแหล่งที่มาของรายได้ แหล่งที่มาของเงินทุน รายจ่ายของครัวเรือน รายได้เพียงพอกับรายจ่าย จำนวนเงินที่ได้รับจากโครงการ ภาวะหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือน และสัดส่วนการมีงานทำ และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ สถานะทางสังคมของชุมชน และการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน สำหรับตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต (Quality of life) ได้แก่ (1) ด้านรายได้ (2) ด้านการมีส่วนร่วม (3) ด้านชีวิตการทำงาน (4) ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน

4) เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และส่วนที่ 2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจและข้อมูลทางสังคมของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้ human achievement index เป็นมาตรวัดในระดับภาพกว้างอย่างหนึ่ง พัฒนาโดย UNDP ใช้แนวคิดอิงกับวงจรชีวิตของมนุษย์ (Human Lifecycle) โดยเลือกมาตรวัดคุณภาพชีวิตบางข้อ ได้แก่ (1) ด้านรายได้ (2) ด้านการมีส่วนร่วม (3) ด้านชีวิตการทำงาน (4) ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน จำนวน 26 ข้อ ให้เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์ปัจจัยเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรทางตรง และทางอ้อม

สำหรับเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจะได้ระดับคะแนนเฉลี่ยที่มีการจัดระดับความสำคัญที่ 5 ระดับตามเกณฑ์ของการกำหนดช่วงของขั้นที่ได้มาจากการประเมินคำถามในแบบมาตราส่วน (Scale Question) (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2542: 129) โดยการใช้คะแนนค่าสูงสุดลบด้วยค่าคะแนนต่ำสุดจากนั้นหารด้วยระดับที่ต้องการแปลงค่า เพื่อหาช่วงคะแนนจึงนำมากำหนดเกณฑ์การให้คะแนนพร้อมแปลผลคะแนน ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{พิสัย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนขั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

จากการคำนวณสามารถแบ่งคะแนนได้ 5 ระดับ โดยในแต่ละระดับมีขนาดระยะช่วง คือ 0.80 คะแนน ซึ่งสามารถแบ่งเกณฑ์คะแนนได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง	ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง	ระดับความคิดเห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง	ระดับความคิดเห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง	ระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

การวิเคราะห์การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอต๋อยเต่า จังหวัดเชียงใหม่เพื่อต่อบัณฑิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอต๋อยเต่า โดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) ได้แก่ ร้อยละ การแจกแจงความถี่ เพื่อการจำแนกลักษณะของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ปฏิบัติงานการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อใช้วัดและวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ด้านข้อมูลประชากรศาสตร์ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอต๋อยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) ตัวแปรอิสระที่นำมาทดสอบสมมติฐานจะเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม สำหรับตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต (Quality of life) ได้แก่ (1) ด้านรายได้ (2) ด้านการมีส่วนร่วม (3) ด้านชีวิตการทำงาน (4) ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน

5) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุมของเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ในช่วง 0.67 – 1.00 ถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เก็บข้อมูล

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาไปทำการทดสอบ ทดสอบ จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ เพื่อตรวจสอบว่าข้อคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ และมีความเหมาะสมหรือไม่ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งการประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้มีเกณฑ์การประเมินดังนี้

0.80 - 1.00 หมายถึง มีความเชื่อถือได้สูงมาก

0.60 - 0.79 หมายถึง มีความเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง

0.40 - 0.59 หมายถึง มีความเชื่อถือได้ปานกลาง

0.20 - 0.39 หมายถึง มีความเชื่อถือได้ต่ำ

0.01 - 0.19 หมายถึง มีความเชื่อถือได้ต่ำมาก

ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 แสดงว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง และแบบสอบถามมีความเที่ยงตรง

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

จากข้อมูลทั่วไปของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็น ร้อยละ 57.8 และเพศชายจำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 กลุ่มอายุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงมาคือกลุ่มอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.75 สถานะภาพสมรสพบว่ามีสัดส่วนมากที่สุดคือ ผู้ที่มีสถานะสมรส คิดเป็นร้อยละ 67.5 ส่วนผู้ที่สถานะโสดคิดเป็นร้อยละ 30.5 ในด้านการศึกษา ผู้ถือบัตรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.2 รองลงมาคือระดับการศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 27.25 อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐคือ เกษตรกรปลูกพืช คิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงมาคือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 22.5 โดยสรุปจากการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.8 มีอายุอยู่ระหว่าง 51- 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.5 อยู่ในสถานะสมรส ร้อยละ 67.5 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาร้อยละ 48.2 มีอาชีพเกษตรกรปลูกพืช ร้อยละ 42.8

2. ข้อมูลทางเศรษฐกิจและข้อมูลทางสังคมของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

1) รายได้รวมเฉลี่ยของ ทั้ง 3 ภาค ภาคเกษตร ภาคลูกจ้างและภาคอาชีพอื่น ๆ พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 20,000 คิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 31 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อปี 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 30.25 รายได้เฉลี่ยต่อปี 40,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 23.5 และรายได้เฉลี่ยต่อปี 30,001 - 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.25

2) จำนวนแหล่งที่มาของรายได้ภาคเกษตรปลูกพืช พบว่า มีแหล่งรายได้ 1 แหล่ง คิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 31.75 ภาคเกษตรโดยประกอบเกษตรปศุสัตว์มี รายได้ 1 แหล่ง ประกอบอาชีพปศุสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 31.75 และภาคลูกจ้าง/แรงงาน พบว่าแหล่งที่มาของรายได้เป็นลูกจ้างเกษตร ร้อยละ 21 และ ไม่มีภาคแหล่งรายได้จากภาคลูกจ้าง/แรงงานร้อยละ 60.00

3) สถานภาพการทำงานของสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ในครัวเรือนมีสมาชิกที่สามารถทำงานได้เฉลี่ยสูงสุดคือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมาคือสถานภาพการทำงานของครัวเรือนที่มีสมาชิก 4 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 ถัดไปคือสถานภาพการทำงานในครัวเรือนที่มีสมาชิก 2 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 และสุดท้ายคือสถานภาพการทำงานในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่า 5 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.5 ตามลำดับ

4) แหล่งที่มาของเงินทุนเป็นการแสดงจำนวนแหล่งทุนแยก เป็น 1 แหล่งทุน 2 แหล่งทุน และ 3 แหล่งทุน ส่วนใหญ่มี 2 แหล่งทุน คิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 50.25

5) รายจ่ายของครัวเรือน ค่าซื้ออาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3,049.25 บาทต่อครัวเรือน ค่าผ่อนรถ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2742.86 บาทต่อครัวเรือน ค่าน้ำค่าไฟในบ้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 511.59 บาทต่อครัวเรือน ค่าใช้จ่ายด้านอุปกรณ์การศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 803.48 บาทต่อครัวเรือน ค่าใช้จ่ายด้านรักษาพยาบาล ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2,153.85 บาทต่อครัวเรือน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3,236.84 บาทต่อครัวเรือน

6) ความเพียงพอของรายได้กับรายจ่ายพบว่า เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ คิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 50.5 รองลงมาไม่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 43.3 และเพียงพอและเหลือเก็บ คิดเป็นร้อยละ 6 แสดงให้เห็นว่ารายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บมีจำนวนมากที่สุดรองลงมาไม่เพียงพอกับรายจ่ายตลอดทั้งปี เมื่อนำมาเทียบกันแล้วมีสัดส่วนแล้ว ต่างกันเพียงร้อยละ 7.2 ของกลุ่มตัวอย่าง

7) จำนวนเงินที่ได้รับจากโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า จำนวนเงิน 300 บาท คิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 68.3 รองลงมาได้รับเงิน จำนวน 200 บาทคิดเป็นสัดส่วน คิดเป็นร้อยละ 30.8 และได้รับเงิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 1

8) ภาวะหนี้สินของครัวเรือน มีหนี้สินในระบบคิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 47.8 ทั้งนี้ความสามารถในการชำระหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบในกรณีไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนดหรือชำระบางส่วนโดย มีวิธีการ ขอฟ่อนชำระดอกเบี้ยกับเจ้าหนี้หรือขอปรับปรุงโครงสร้าง และยืมแหล่งทุนอื่น ๆ ในการชำระหนี้ต่อไป

9) สภาวะทางสังคมของชุมชนในภาพรวมมีระดับปานกลาง ด้านยาเสพติดอยู่ในระดับกลาง ($\bar{X} = 3.67$) การทะเลาะวิวาทอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) ปัญหาการลักทรัพย์/ลักขโมย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$) การเข้าถึงการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) ปัญหาความขัดแย้งทางด้านการเมือง เช่น การแบ่งขั้วแบ่งฝ่าย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$) และปัญหาการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ เช่น ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ พื้นที่สาธารณะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$)

9) การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนได้แก่ มีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน มีส่วนร่วมในการประชุม/ประชาคมของชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการของชุมชน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณของชุมชน และมีส่วนร่วมรณรงค์ป้องกันโรคต่างๆ ในชุมชน พบว่า มีส่วนร่วมประเมินโครงการของชุมชน คิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 77 รองลงมามีส่วนร่วมในการประชุม/ประชาคมของชุมชน ร้อยละ 71.5 มีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนร้อยละ 57.25 มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณของชุมชนร้อยละ 42.25 และมีส่วนร่วมรณรงค์ป้องกันโรคต่างๆ ในชุมชนร้อยละ 23.5

3. คุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า

จากการที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 คน พบว่าคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านรายได้ มีค่าเฉลี่ยที่ 2.98 หมายถึงมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ด้านชีวิตการทำงาน มีค่าเฉลี่ยที่ 2.60 แสดงให้เห็นว่ามีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนงาน มีค่าเฉลี่ยที่ 4.27 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยที่ 3.34 มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง โดยภาพรวมหลังจากได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นั้น มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

คุณภาพชีวิต	\bar{X}	ความหมาย
ด้านรายได้	2.98	ปานกลาง
ด้านชีวิตการทำงาน	2.60	ปานกลาง
ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน	4.27	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม	3.51	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.34	ปานกลาง

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยการถดถอยเชิงพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression)

Analysis) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) กับตัวแปรตาม (Dependent Variable) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านรายได้ (2) ด้านการมีส่วนร่วม (3) ด้านชีวิตการงาน (4) ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต (ด้านรายได้) พบว่าแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตด้านนี้ได้ร้อยละ 11.6 (Adjusted R² = 0.116) อย่างไรก็ตาม แบบจำลองโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติ (F=4.739, Sig = 0.000) จากการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ พบว่า อายุ (B = 0.009, Sig = 0.002) และ ระดับการศึกษามัธยมศึกษา (B = 0.333, Sig = 0.001) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ สถานะการว่างงาน (B=-0.222, Sig = 0.079) และ รายได้รวมของครัวเรือน B=-1.478×10⁻⁶, Sig =0.059) มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของปัจจัยด้านอายุ การศึกษา และฐานรายได้ครัวเรือนในการอธิบายความแตกต่างของโอกาสและข้อจำกัดในการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านรายได้ (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต (ด้านรายได้)

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิตของผู้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า				
	B	S.E.	Beta	T	Sig.
ค่าคงที่ (Contant)	2.432	0.235		10.354	0.000***
อายุ (Age)	0.009	0.003	0.225	3.067	0.002***
การศึกษาระดับมัธยมศึกษา (Lower Secondary Education)	0.333	0.095	0.232	3.490	0.001***
อาชีพ ว่างงาน (Unemployment)	-0.222	0.126	-0.132	-1.761	0.079*
รายได้รวมของครัวเรือน (Total Income)	-1.478E-6	0.000	-0.100	-1.895	0.059*

N = 398, R square = 0.147, Adjusted R square = 0.116, F = 4.739, Sig F= 0.000

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.10

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต (ด้านการมีส่วนร่วม) พบว่าแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตด้านนี้ได้ร้อยละ 4.6 (Adjusted R² = 0.046) อย่างไรก็ตาม แบบจำลองโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติ (F=2.372, Sig =0.004) จากการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ พบว่า การศึกษาระดับประถม (B=0.142, Sig =0.074) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา (B=0.327, Sig =0.003) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวสูงขึ้น

ในทางตรงกันข้าม รายได้รวมของครัวเรือน ($B = -2.670 \times 10^{-6}$, $\text{Sig} = 0.003$) มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต (ด้านการมีส่วนร่วม)

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิตของผู้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า				
	B	S.E.	Beta	T	Sig.
ค่าคงที่ (Contant)	3.316	0.266		12.456	0.000***
การศึกษาระดับประถม (Primary School)	0.142	0.079	0.123	1.793	0.074*
การศึกษาระดับมัธยมตอนต้น (Lower Secondary Education)	0.327	0.108	0.209	3.018	0.003***
รายได้รวมของครัวเรือน (Total Income)	-2.670E-6	0.000	-0.166	-3.019	0.003***

N = 398, R square = 0.080, Adjusted R square = 0.046, F = 2.372, Sig F = 0.004

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.10

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต (ด้านชีวิตการทำงาน) พบว่าแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตด้านนี้ได้ร้อยละ 8 (Adjusted R² = 0.080) อย่างไรก็ตาม แบบจำลองโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 3.482$, $\text{Sig} = 0.000$) จากการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ พบว่า การศึกษาระดับสูงกว่ามัธยม ($B = -0.508$, $\text{Sig} = 0.001$) อิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 และ รายได้รวมของครัวเรือน ($B = -2.662 \times 10^{-6}$, $\text{Sig} = 0.001$) มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต (ด้านชีวิตการทำงาน)

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิตของผู้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอตอยเต่า				
	B	S.E.	Beta	T	Sig.
ค่าคงที่ (Contant)	3.326	0.238		13.985	0.000***
การศึกษาระดับสูงกว่ามัธยม (Higher Secondary Education)	-0.508	0.145	-0.206	-3.510	0.001***
รายได้รวมของครัวเรือน (Total Income)	-2.662E-6	0.000	-0.182	-3.369	0.001***

N = 398, R square = 0.113, Adjusted R square = 0.080, F = 3.482, Sig F = 0.000

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต (ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน) พบว่าแบบจำลองนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตด้านนี้ได้ร้อยละ 8.7 (Adjusted R square = 0.087) อย่างไรก็ตามแบบจำลองโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ พบว่ามีตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การศึกษาระดับประถม (B = 0.120, F= Sig. = 0.034) อาชีพเกษตรปลูกพืช (B = 0.276, F= Sig. = 0.016) รายได้รวมของครัวเรือน (B = 1.605×10⁻⁶, F= Sig. = 0.047) และสัดส่วนการมีงานทำ (B = 0.337, F= Sig. = 0.022) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยม (B = 0.236, Sig. = 0.002) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวและชุมชน (ดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต (ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน)

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิตของผู้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอดอยเต่า				
	B	S.E.	Beta	T	Sig.
ค่าคงที่ (Contant)	3.979	0.217		18.304	0.000***
การศึกษาระดับประถม (Primary School)	0.120	0.056	0.117	2.133	0.034**
การศึกษาระดับมัธยม (Lower Secondary Education)	0.236	0.076	0.169	3.092	0.002***
อาชีพเกษตรปลูกพืช Agricultural occupation	0.276	0.114	0.170	2.417	0.016**
รายได้รวมของครัวเรือน (Total Income)	1.605E-6	0.000	0.103	1.993	0.047**
สัดส่วนการมีงานทำ	0.337	0.146	0.124	2.299	0.022**

N = 398, R square = 0.115, Adjusted R square = 0.087, F = 4.160, Sig F= 0.000

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ **ด้านรายได้** พบว่า หลังจากได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการใช้เลือกซื้อสินค้า (ตามวงเงินในบัตร) ซึ่งไม่สอดคล้องกับรายจ่ายในปัจจุบัน **ด้านชีวิตการทำงาน** พบว่าการกำหนดมาตรการฝึกอบรมยังไม่ต่อเนื่อง ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ควรมีการส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อยได้พัฒนาอาชีพควบคู่ไปกับการได้รับความช่วยเหลือจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างต่อเนื่อง **ด้านชีวิตครอบครัว** ความสัมพันธ์ทางสังคมต้องเริ่มจากครอบครัวที่มีความเคารพคนภายใน ครอบครัว

นำไปสู่การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชนและสังคม และ**ด้านการมีส่วนร่วม** ชุมชนทำงานร่วมกัน โดยปฏิบัติให้เกิดผล เป็นรูปธรรม เกิดเป็นเป้าหมายหลักต่อการส่งเสริมและบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ จากการอภิปรายผลข้างต้น ผลการวิจัยได้ว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.34$) เนื่องจากเงินในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไม่เพียงพอต่อการซื้อสิ่งอุปโภคบริโภคและค่าใช้จ่ายแต่ละครัวเรือนไม่เท่ากัน และการส่งเสริมอาชีพยังไม่ต่อเนื่อง ขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนควรมีการใช้กลไกความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มบุคคลผู้มีรายได้น้อย เช่น การพัฒนาสินค้า การพัฒนาช่องทางทางการขายออนไลน์ ตลอดจนการพัฒนาแรงงานในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีทักษะวิชาชีพที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ส่วนสภาพความเป็นอยู่ของในชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดี ที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัย

ผลการวิจัยคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สอดคล้องกับการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่าอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตกลาง ๆ ทั้ง 4 ด้าน จึงควรมีการมุ่งเน้นพัฒนา ส่งเสริมการพัฒนาในระดับคุณภาพชีวิต ที่ครอบคลุมเกี่ยวข้องกับทั้งด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจและงานวิจัยของอภิชา พรเจริญกิจกุล (2564) ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา อ.ดอนตุม จ.นครปฐม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ยังขาดเป้าหมายที่ชัดเจนในการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสะท้อนว่า “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” คือ เครื่องมือช่วยเหลือทางการเงินนั้น แม้จะสามารถใช้เงินงบประมาณ (input) ที่จัดสรรไปให้กับผู้ถือบัตรได้ตรงตามเป้าหมายและช่วยให้ผู้ได้รับเงินจากบัตรสามารถตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการตามความต้องการในระยะสั้น แต่ผลลัพธ์ (output) กลับไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร โดยยังคงมีความท้าทายในการสร้างผลกระทบที่ยั่งยืนต่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งกระทบต่อการอภิบาลของรัฐในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ความแน่ชัดในโอกาสการมีงานทำ 2) โอกาสในการศึกษาต่อหรือฝึกอาชีพเฉพาะด้าน 3) การเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงิน และ 4) การเข้าถึงสิ่งจำเป็นพื้นฐานตามเกณฑ์คุณภาพชีวิต

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านการมีส่วนร่วมในครอบครัว และด้านชีวิตการทำงาน และด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน โดยมีผลสรุปดังนี้

คุณภาพชีวิต (ด้านรายได้) ผลการวิเคราะห์พบว่า อายุ ($B = 0.009$, $F = 0.002$) และ การศึกษาระดับมัธยมต้น ($B = 0.333$, $F = 0.001$) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ บ่งชี้ว่าบุคคลที่มีอายุมากขึ้นหรือมีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีแนวโน้มที่จะรับรู้ถึงคุณภาพชีวิตด้านรายได้ที่ดีขึ้น นำไปสู่การรับรู้ถึงความพึงพอใจในมิติรายได้ที่เพิ่มขึ้น ในทางกลับกัน สถานะการว่างงาน ($B = -0.222$, $F = 0.079$) และรายได้รวมของครัวเรือน ($B = -1.478 \times 10^{-6}$, $F = 0.059$) มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะสถานะการว่างงานที่ลดทอนการรับรู้คุณภาพชีวิตด้านรายได้ย่อมเป็นไปตามที่คาดการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ (2017) เรื่อง แนวทางการปฏิรูปภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและวิเคราะห์การกระจายรายได้ของผู้มีเงินได้พึงประเมิน พบว่า ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายอย่างมากในการปฏิรูปภาษีและแก้ไขปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม แม้รายได้ครัวเรือนของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจะเพิ่มขึ้นตามตัวเลข แต่ในภาพรวมของโครงสร้างความเหลื่อมล้ำที่รุนแรง การเพิ่มขึ้นดังกล่าวอาจยังไม่เพียงพอที่จะทำให้พวกเขารับรู้ถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านรายได้ได้อย่าง

แท้จริง อาจถูกบั่นทอนด้วยภาระหนี้สิน ความเปราะบางทางเศรษฐกิจ หรือช่องว่างทางรายได้ที่ยังคงกว้างกับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่งานวิจัยระดับมหภาคได้เน้นย้ำไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์รายได้รวมของครัวเรือนมีอิทธิพลเชิงลบต่อการรับรู้คุณภาพชีวิตด้านรายได้ นั่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Akaeda (2025) เรื่อง The Consequences of Social Policy for Subjective Well-Being: A New Paradox? แม้รายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นตามตัวเลขจะดูเป็นสิ่งที่ดี แต่ในบริบทของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การเพิ่มขึ้นดังกล่าวอาจนำไปสู่ผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การสูญเสียสิทธิในการได้รับความช่วยเหลืออื่น ๆ ที่ผูกอยู่กับระดับรายได้ที่ต่ำกว่า หรือการที่รายได้ที่เพิ่มขึ้นยังไม่เพียงพอที่จะคลี่คลายปัญหาพื้นฐานด้านความเหลื่อมล้ำและหนี้สินที่สั่งสมมาอาจส่งผลให้การรับรู้คุณภาพชีวิตด้านรายได้ลดลง

คุณภาพชีวิต (ด้านการมีส่วนร่วม) ผลการวิเคราะห์พบว่า การศึกษาระดับมัธยมต้น ($B = 0.327, Sig = 0.003$) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในครอบครัว บ่งชี้ว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สูงขึ้นมีแนวโน้มที่จะรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัวที่ดีขึ้น สะท้อนถึงศักยภาพในการสื่อสาร การจัดสรรเวลา หรือการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในทางกลับกัน รายได้รวมของครัวเรือน ($B = -2.670 \times 10^{-6}, Sig = 0.003$) กลับมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมในครอบครัว กล่าวคือ เมื่อรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น การรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัวกลับลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรย์พร ให้อายองและคณะ (2561) เรื่อง งาน ครอบครัว สังคม: สมดุลชีวิตกับการทำงานที่มากกว่าการจัดสรรเวลาของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต พบว่า ภาระงานและความต้องการทางอาชีพที่เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากรายได้ที่สูงขึ้น อาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดสรรเวลาและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัว นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลนา นาชัยรัตน์ (2563) เรื่อง ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (Work-Life Balance) ของบุคลากรแต่ละช่วงวัยกับประสิทธิภาพในการทำงานกรณีศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า การจัดสรรเวลาให้กับการทำงานที่เพิ่มขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อเวลาในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว เมื่อสมาชิกในครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น (โดยเฉพาะจากการใช้เวลาในการทำงานหรือกิจกรรมส่วนตัวมากขึ้น) อาจส่งผลให้ความถี่หรือความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัวลดลงได้

คุณภาพชีวิต (ด้านชีวิตการทำงาน) ผลการวิเคราะห์พบว่า การศึกษาระดับสูงกว่ามัธยม ($B = -0.508, Sig = 0.001$) และ รายได้ครัวเรือนที่สูง ($B = -2.662 \times 10^{-6}, Sig = 0.001$) มีอิทธิพลเชิงลบกับความพึงพอใจในงาน สาเหตุอาจมาจากความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นในกลุ่มที่มีการศึกษาหรือรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ย ทำให้งานปัจจุบันอาจไม่ตอบโจทย์เป้าหมายชีวิตทั้งนี้ การฝึกอาชีพที่รวมอยู่ในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แม้จะมีประโยชน์ในทางปฏิบัติ แต่ยังขาดความต่อเนื่องและความสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน สอดคล้องงานวิจัยของอภิชา พรเจริญกิจกุล (2564) ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ชี้ให้เห็นว่า การฝึกอาชีพผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐยังไม่ได้ตอบสนองความต้องการของผู้มีรายได้น้อยอย่างเต็มที่ และควรมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจและตลาดแรงงานปัจจุบัน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ถือบัตรฯ แม้จะมีการศึกษาสูงขึ้น หรือมีรายได้เพิ่มขึ้นในภาพรวม แต่ก็ยังไม่สามารถหางานที่ตรงกับความต้องการ หรือนำไปสู่การรับรู้คุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานที่ดีขึ้นได้ จากการขาดการสนับสนุนที่สอดคล้องกับทักษะที่ตลาดต้องการ

คุณภาพชีวิต (ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน) ผลการวิเคราะห์พบว่า การศึกษาระดับประถม ($B = 0.120, F = Sig. = 0.034$) และ การศึกษาระดับมัธยม ($B = 0.236, Sig. = 0.002$) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ โดยเฉพาะผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมมีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพชีวิตด้านนี้สูงกว่าอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรากฐานสำคัญ โดยการศึกษาอาจช่วยเพิ่มพูนทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และโอกาสในการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ และ อาชีพเกษตรปลูกพืช (B = 0.276, F= Sig. = 0.016) สะท้อนถึงการทำเกษตรกรรมอาจส่งเสริมความมั่นคงทางในครัวเรือน ทั้งนี้ รายได้รวมของครัวเรือน (B = 1.605×10^{-6} , F= Sig. = 0.047) และ สัดส่วนการมีงานทำ (B = 0.337, F= Sig. = 0.022) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและความมั่นคงในการทำงานของสมาชิกในครัวเรือน ย่อมส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตที่ดีในมิติครอบครัวและชุมชน ผลการศึกษาข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี เกิดมีมูล (2559) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนใน 15 จังหวัดทั่วประเทศ ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเกษตรกรรม สถานภาพสมรส รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และการมีเงินออม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาพรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นด้านการศึกษา อาชีพเกษตรกรรม และรายได้ของครัวเรือน เป็นปัจจัยหลักที่พบในงานวิจัยนี้เช่นกัน

สรุป

สำหรับการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตพบว่า โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐสามารถช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนและลดภาระค่าครองชีพในระยะสั้น โดยเฉพาะในมิติการดำเนินชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาหลายมิติยังคงสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตได้ในสัดส่วนที่จำกัด (Adjusted R2 อยู่ในระดับต่ำ) ซึ่งบ่งชี้ว่ายังมีปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ที่ซับซ้อนกว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการรับรู้คุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรฯ

ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ แม้ว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับประถมและมัธยม) และอาชีพเกษตรปลูกพืช จะส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตในบางมิติ เช่น ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน แต่ในทางกลับกัน การศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมและรายได้รวมของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น กลับมีอิทธิพลเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตในมิติที่สำคัญ เช่น ด้านรายได้ และด้านชีวิตการทำงาน ผลลัพธ์นี้สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดเรื่อง ผลกระทบที่ไม่คาดคิดของนโยบายสังคม ดังที่ Akaeda (2025) ชี้ให้เห็นว่า ในบริบทของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การเพิ่มขึ้นของรายได้เพียงเล็กน้อย หรือการมีระดับการศึกษาสูงขึ้น อาจไม่ได้นำไปสู่การรับรู้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากยังคงเผชิญกับโครงสร้างปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่รุนแรงในสังคมไทย ทั้งนี้ งานวิจัยของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ (2017) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นไม่เพียงพอที่จะปลดปล่อยจากภาระหนี้สิน หรือความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากระดับการศึกษาที่สูงขึ้น แต่ไม่สามารถหางานที่ตรงกับความคาดหวังได้ในตลาดแรงงานปัจจุบัน และด้วยสถานการณ์จากผลกระทบทางเศรษฐกิจระดับโลกจากการระบาดของโควิด-19 งานวิจัยของ McKibbin (2566) และคณะ ได้ชี้ให้เห็นว่าโรคระบาดได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงและส่งผลกระทบต่อวงกว้างต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลกผลกระทบนี้ยังคงส่งผลต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน เช่น ภาวะเงินเฟ้อที่ยังคงอยู่ ค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นและ หนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูง ยิ่งซ้ำเติมสถานะทางการเงินของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจำนวนมากในอำเภอดอยเต่า ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมยังคงเผชิญกับรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น ทำให้ความช่วยเหลือในรูปแบบวงเงินสำหรับซื้อสินค้า

อุปโภคบริโภคจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐยังถูกมองว่าไม่เพียงพอและไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชา พรเจริญกิจกุล (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าการฝึกอาชีพผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐยังไม่ได้ตอบสนองความต้องการของผู้มีรายได้น้อยอย่างเต็มที่และควรปรับให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาพฤติกรรมของผู้รับสวัสดิการ เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บัตรสวัสดิการโดยเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือกลุ่มโฟกัส เพื่อทำความเข้าใจถึงมุมมอง ประสบการณ์ และความรู้สึกของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่ผลลัพธ์เชิงปริมาณมีความซับซ้อนหรือสวนทางกับที่คาดการณ์

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนและประเมินประสิทธิภาพของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในมิติทางเศรษฐศาสตร์อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะด้านต้นทุน - ผลประโยชน์ (cost - benefit analysis) และความคุ้มค่าในการจัดสรรงบประมาณ (allocative efficiency) ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบว่านโยบายดังกล่าวสามารถบรรลุเป้าหมายในการลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริงในระยะยาว

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันขยายช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและสิทธิประโยชน์ของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี เช่น การจัดหน่วยเคลื่อนที่ให้คำปรึกษา การประสานงานกับผู้นำชุมชน และการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่าย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจคุณภาพชีวิตในช่วงเวลาหนึ่ง จึงอาจยังไม่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ของนโยบายในระดับประเทศได้อย่างครบถ้วน ทั้งในด้านความครอบคลุมและความต่อเนื่องของผลกระทบ ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรศึกษาผลกระทบในระยะยาว โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นโครงการในเดือนตุลาคม 2559 ซึ่งนโยบายได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องกว่า 5 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงนโยบายให้ยั่งยืนและตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

2.2 ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มเติมการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างรอบด้าน เพื่อประเมินว่าโครงการสามารถลดความยากจนได้จริงหรือไม่ คุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์เพียงใด เข้าถึงผู้ยากจนได้มากน้อยแค่ไหน และใครคือผู้ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง คำถามเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการตัดสินใจใช้งบประมาณภาครัฐ เพื่อให้มั่นใจว่างบประมาณทุกบาทถูกใช้เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2560). ประชากรรัฐสวัสดิการการให้ความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ. Retrieved on 10 December 2021, From: http://www.epayment.go.th/home/app/media/uploads/files/project_4_doc_18-09-2017.pdf
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). *หลักสถิติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษียร เตชะพีระ. (2565). รายงานความเหลื่อมล้ำโลก 2022 (1)/การเมืองวัฒนธรรม. *มติชนสุดสัปดาห์*, 10 กุมภาพันธ์ Retrieved on 15 March 2022, From: https://www.matichonweekly.com/column/article_513681.
- จรัมพร ไหล่ยอง, ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และ มะลิวัลย์ ชันเล็ก (2561). งาน ครอบครัว สังคม: สมดุลชีวิตกับการทำงานที่มากกว่าการจัดสรรเวลาของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 11(2), 273 - 294.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร, นवलน้อย ตรีรัตน์, ดวงมณี เลาวกุล, ชญาณี ชะโนนทร์, มณีขวัญ จันทรร, ปณณ อนันอภิบุตร, อภิภัทร มุทิตาเจริญ, เนื้อแพร เล็กเฟื่องฟู และ คริปปส์, ฟรานซิส (2560). *แนวทางการปฏิรูปภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและวิเคราะห์การกระจายรายได้ของผู้มีเงินได้พึงประเมิน: รายงานฉบับสมบูรณ์*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- มนตรี เกิดมีมูล. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์*, 56(1), 158 -186.
- มยุรี อนุมานราชชน. (2556). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ลลนา นาชัยรัตน์. (2563). *ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (Work-Life Balance) ของบุคลากรแต่ละช่วงวัยกับประสิทธิภาพในการทำงานกรณีศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564ก). *ดัชนีความก้าวหน้าของคน ประจำปี 2563*. Retrieved on 15 August 2022, From: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11971.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564ข). *สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้จำแนกตามภาคและเขตพื้นที่ ปี พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2564*. Retrieved on 1 february 2022, From: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>.
- อภิชา พรเจริญกิจกุล. (2564.) คุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา.ดอนตูม จ. นครปฐม. *วารสารมจรพุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(2), 120 - 131
- Akaeda, N. (2025). The Consequences of Social Policy for Subjective Well-Being: A New Paradox?. *Journal of Happiness Studies*, 26(3), 1-23.

- Chancel, L., Piketty, T., Saez, E. & Zucman, G. (2002). *World inequality report 2022*. Cambridge. Massachusetts: Harvard University Press.
- Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *The American Economic Review*, 45(1), 1–28.
- McKibbin, W., & Fernando, R. (2023). *The global economic impacts of the COVID-19 pandemic*. *Economic Modelling*, 129, 106551. Retrieved on 30 May 2025, From: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264999323003632>.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the 21st Century*. In *Translated by Goldhammer, A., .* London: Harvard University Press.
- Taro, Y. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. Harper & Row.

